

Krúdy birodalma

Hajdú Ráfis Gábor nemrég arról írt az Élet és Irodalom hasábjain (január 20-i szám), hogyan olvassuk helyesen Krúdyt. Terjedelmes cikke mégsem adott ehhez elég segítséget. A lap február 24-i számában Módos Péter egy színházi bemutató kapcsán fontos igazságot fogalmaz meg, amikor ezt írja: „Krúdy stílusa zenei, hősei álombeli alakok, de álmaik ide gyökereztetik őket; ide, erre a vidékre, amely földrajzilag a Kárpátokkal, a Dunával, a Tiszával határozható meg.” A két fejtegetést továbbbővítve hangsúlyozni kell: helyesen olvasni Krúdyt, annyit tesz, hogy nem veszni el a részletekben (Szindbád, Rezeda Kázmér, stb.), hanem megismerni a teljes életművet. Ennek ismeretében nevezte az író Komlós Aladár *romantikus antifeudalistának és antikapitalistának*. S azt hiszem, ez a lényeg. Krúdy temetésekor, 1933-ban elhangzott az is, hogy a nemzet lelkiismerete volt; egész munkássága valóban a honnan-hová-hogyan nagy kérdését feszegette, a magyarság álmait és a történelmi realitást egyeztetve. Hangja összemberi, egyetemes, fausti hang, melyet nem csupán a szerelem selyemindái szőnek át, hanem az ifjúság, a barátság, az élet ünneppé tételének szándéka is. Legalább ilyen lényeges Krúdy szegénypártisága, ami a viharos táj mögül felcsillanó napfény erejére, szépségére is figyelmeztet. Erről a látszólagos ellentmondásról a Nyírség egy másik, ugyancsak jeles fia, Rákos Sándor, a költő szólt a legszebben.

Ahhoz azonban, hogy H. R. G. jogos igénye teljesüljön, egy teljes és színvonalas Krúdy monográfiára lenne szükség. Nem lesz könnyű megírni. Krúdy ősei apai ágon azok a szakácsok voltak, akik Beatrixszel jöttek az országba és Mátyás seregében forgolódtak Crudi néven. Édesanyja a csabai-nyírségi magyar-szlovák szegénység soraiból származott, népmeséi erősen hatottak az íróra. Két házassága révén pedig a zsidó kultúrával került kapcsolatba. (Krúdy maga írja, hogy a pénztelen magyar királyok egyszer-egyszer kutyabőrrel fizettek alattvalóiknak, nem lehetetlen, hogy a Crudi-k is így szerezték az „y”-t.)

H. R. G. több olyasmit is említ, amire egy rövid visszhangban nem lehet meggyőzően reagálni. Ami Lukács Györgyöt illeti, még neki is akadhattak téve-

dései. Veres Péter nyilvánvalóan viszolygott Krúdy írásművészetének biedermeieres-úri csomogolásától, amint a proletár Kassákot sem helyezte magas polcra (s ez fordítva is így volt). A mi nemzedékünknek egyformán „angyalok” ök.

Az Álmoskönyvet bibliaként lapozgatni valóban butaság, de tudvalevő, hogy ez a könyv mérő poézis, mely valóságos élettartalmakat ruház fel mesebeli köntössel oly időben — a Tanácsköztársaság bukása után —, amikor „a szegény embernek már egyebe sem maradt, mint az álma.”

Ami a H. R. G. frásában említett „partikularitást” illeti, hadd jegyezzem meg, hogy Krúdy életműve, ellentmondásosságával együtt éppen az ember nembeliségének kiteljesítésére, e kiteljesedés gátjainak megdöntésére tett kísérlet a történelem ismert színterén, ahol meglehetősen sok „darabosság” halmozódott fel.

A Krúdy-olvasók és a magam nevében mégis úgy gondolom, hogy Hajdú Ráfis Gábort felhívásáért, Módos Pétert magvas megállapításaiért köszönet illeti.

Berecz Miklós